

KORTE MEDEDELING

Carex × ploegii Jac. Koopman (*Carex otrubae* × *C. paniculata*, Cyperaceae) aangetroffen in de Doezumermieden (Groningen)

J. Jongsma¹

Key words

Carex × ploegii
Doezumermieden

Abstract – *Carex × ploegii* [*Carex otrubae* × *Carex paniculata*] was found in the Doezumermieden in the western part of the Province of Groningen, the Netherlands, in 2021. This is the first location in the Netherlands outside of the Province of Friesland where this hybrid was found. Hitherto, it was only known from a few locations along the Frisian IJsselmeer coast.

Samenvatting – *Carex × ploegii* [*Carex otrubae* × *Carex paniculata*] is in 2021 aangetroffen in de Doezumermieden in het Westerkwartier in de Provincie Groningen. De hybride is eerder in ons land alleen maar gevonden op enkele locaties langs de Friese IJsselmeerkust.

Publicatiedatum – 5 maart 2022

INLEIDING

Langs de oevers van de afgesneden bovenloop van de Lauwers in Doezumermieden in het Westerkwartier van de Provincie Groningen is in 2021 de hybride van *Carex paniculata* L. en *Carex otrubae* Podp. aangetroffen met drie pollen. De hybride is door [Sylvén \(1958\)](#) voor het eerst genoemd en door Bakker & van der Ploeg in 1968 voor het eerst in Nederland ontdekt in de Makkumerwaard (Friesland). Kort daarna zijn in Nederland nog enkele pollen gevonden, eveneens aan de Friese IJsselmeerkust ([Bakker & van der Ploeg 1972](#)). [Koopman \(2011\)](#) heeft de hybride vernoemd naar de Friese florist D. T. E. van der Ploeg: *Carex × ploegii* Jac. Koopman.

Dat pas 50 jaar na de ontdekking van *Carex × ploegii* door van der Ploeg, en 75 km oostwaarts van de andere vindplaatsen in Nederland, in het Westerkwartier van de Provincie Groningen, exemplaren van de hybride aangetroffen zijn, is minder opmerkelijk dan het lijkt. De bescheiden flora van de Doezumermieden is tamelijk onbekend. Het natte landschap bestaat uit een aangename afwisseling van halfruig weiland, elzenmoeras, petgaten, kleikoppen, schraallandjes, kwel sloten, houtwallen, inversieruggen en trilveen. Het is oud cultuurlandschap dat in de

afgelopen 3000 jaar gevormd is door de dynamische interactie van zee, veen, klei en menselijk ingrijpen door kleinschalige verveening en ontwatering ([Zomer 2016](#)).

Van de vijftien zeggesoorten die in de Doezumermieden te vinden zijn, groeien de twee oudersoorten van *Carex × ploegii* naast elkaar op de oevers van de Lauwers. Valse voszegge (*C. otrubae*) is kenmerkend voor natte, zware grond die ook nog zilt mag zijn. Pluimzegge (*C. paniculata*) floreert op veen met iets baserijk water en wisselende waterstanden. De twee soorten komen niet vaak samen voor, maar in dit gebied groeien beide soorten rijkelijk. Hier, landinwaarts in de bedding van de kleine rivier de Lauwers, was ooit de invloed van de zee rustig genoeg om eerder gevormd veen intact te laten maar het wel te bedekken met een laag klei ([Ligterink 1968](#)). De resulterende bodemgesteldheid en de waterhuishouding (kwel en schoon oppervlaktewater) in de Doezumermieden blijken geschikt voor beide oudersoorten.

Het gebied wordt beheerd door Staatsbosbeheer. De taluds waar *Carex × ploegii* is aangetroffen worden met draad beschermd tegen begrazing en éénmaal per jaar gemaaid. Valse voszegge en Pluimzegge komen hierdoor niet tot echte horstvorming, maar houden goed stand.

¹ Verl. Oosterweg 34, 9804 RE Noordhorn.

Correspondentie: info@jeroenjongsma.nl

Fig. 1. Bloeiwijze van *Carex x ploegii* Jac. Koopman van een pol in de Doezumermieden (Westerkwartier, Provincie Groningen) op 15 mei 2021. Foto: Jeroen Jongsma.

Fig. 2. Bloeiwijze van *Carex x ploegii* Jac. Koopman van een pol in de Doezumermieden (Westerkwartier, Provincie Groningen) op 20 juni 2021. Foto: Jeroen Jongsma.

Koopman (2011) geeft een goede beschrijving van *C. x ploegii* en vermeldt dat de bastaard in uiterlijk intermediair is aan de ouderplanten. Voor de stengels, bladeren, onderste bladscheden en ligula geldt dat zeker. De verschijningsvorm van de bloeiwijze heeft echter een redelijk opvallend eigen karakter. De stijf recht-opstaande korte pluim- en aarvormige bloeiwijzen (ze zijn er beide) lijken in het voorjaar donkergroen (Fig. 1) en onderscheiden zich door hun kleur en geringe grootte van zowel Valse voszegge (licht- tot grasgroen) als Pluimzegge (grijs). In de zomer blijven de armetierige, bleekgroene urntjes los en verscholen (Fig. 2), en zorgen de dicht opeenstaande bruine kafjes bij de hybride voor een kleur van de bloeiwijze die eerder aan het bruin van Tweerijge zegge (*C. disticha* Huds.) doet denken dan aan de kleur van de aren van de oudersoorten (Fig. 3).

Bij vergroting (10×) zijn het vooral de vrouwelijke kafjes van de hybride die de verwantschap met Valse voszegge verraden. Ze zijn bruin glanzig, zonder brede bleekvliezige rand en hebben een vrije spits aan hun brede, aanvankelijk groene kiel, die bij drogen verbleekt. Nerven op de rugzijde van de urntjes (Koopman 2011, Schou 2018) zijn, zeker bij vers materiaal, nauwelijks zichtbaar.

In het noorden van het land zijn verschillende hybriden tussen *Carex*-soorten bekend (Koopman 2010, Waltje & Hanenburg 2012). De nieuwste editie van Heukels' Flora van Nederland lijkt de groeiende interesse in *Carex* en *Carex*-hybriden te volgen (Duistermaat 2020). Hoewel aan veel hybriden weinig evolutionaire of ecologische relevantie toe te kennen valt, is daar in enkele gevallen toch wel sprake van. Bijvoorbeeld bij *C. x fulva* Gooden. (*Carex demissa* Hornem. × *C. hostiana* DC.), die vegetatief stand kan houden op plaatsen waar één van de

Fig. 3. Bloeiwijzen van de hybride en de beide oudersoorten van planten uit de Doezumermieden (Westerkwartier, Provincie Groningen) op 20 juni 2021. Van links naar rechts: *Carex paniculata* L. (Pluimzegge), *C. x ploegii* Jac. Koopman (4×), *C. otrubae* Podp. (Valse voszegge, 3×). Foto: Jeroen Jongsma.

Opvallende kenmerken van de bloeiwijzen:

- *C. paniculata*: grijs, met kenmerkende langgerekte pluimen met prominente urtjes;
- *C. x ploegii*: bruin, zowel aar-, als pluimvormige bloeiwijzen, met onopvallende urtjes;
- *C. otrubae*: groen met kenmerkende ovale aartjes met prominente urtjes.

ouderplanten soms al jaren verdwenen is (Jermy et al. 2007). Dit lijkt het geval te zijn op de laatste bekende vindplaats van Blonde zegge (*C. hostiana*) in de Provincie Groningen. De toevoeging van Van der Ploegs hybride aan de Groninger flora is in dat geval een schrale troost.

LITERATUUR

- Bakker D, van der Ploeg DTE. 1972. *Carex otrubae* Podp. × *Carex paniculata* L. Nieuw voor Nederland. [Gorteria 6: 21–24](#).
- Duistermaat H. 2020. Heukels' Flora van Nederland, ed. 24. Noordhoff Uitgevers, Groningen / Utrecht.
- Jermy AC, Simpson DA, Foley MJY, Porter MS. 2007. Sedges of the British Isles. BSBI, London.
- Koopman J. 2010. Carex-hybriden in Nederland. [Gorteria 34: 159–169](#).
- Koopman J. 2011. *Carex x ploegii* hybr. nov. [= *Carex otrubae* Podp. × *C. paniculata* L.] (Cyperaceae). [Gorteria 35: 174–80](#).
- Ligterink GH. 1968. Tussen Hunze en Lauwers: Kulturhistorische schetsen uit het Groninger Westerkwartier. Niemeyer, Groningen.
- Schou JC. 2018. Danmarks halvgræsser, ed. 3. BFNs forlag, Klitmøller.
- Sylvén N. 1958. Tvenne nya Carex-hybrider. Bot. Not. 111: 165–168.
- Waltje H, Haneburg J. 2012. Zeggen (*Carex*) in de Mieden. [Twirre 22\(2\): 4–9](#).
- Zomer J. 2016. Middeleeuwse veenontginningen in het getijdenbekken van de Hunze. Barkhuis, Eelde.